

KÖZMŰVELŐDÉS

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI KATHOLIKUS HETILAP.

Felelős szerkesztő: Soóthy Gyula.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek az egyházmegyei pénztár (Gyulafehérvár vár) címére, reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:	
Egész évre	8 Kor
Félévre	4
Negyedévre	2
— Hirdetések díjazása szerint. —	

Imádságos hangulatban.

Mi az új tanév küszöbén újra csak az ég felé tekintünk. Lelkünk az előtűnik álló munka érzetében valami erőtlenség, félelem és egyszersmind erő megbizodalom tölti el. Erőtlenség, mert saját gyengeségeinkre gondolunk. Félelem, hiszen érezzük a nagy nehézségeket. S a tehetetlenségnek ezen lehangozó érzetét valami magasztos, szent reménykedés űzi el, mikor imára kulesolt kezekkel, Istenhez emelt szívvel állunk az oltár előtt s imádkozva énekeltük: „Veni Sancte Spiritus!”

Minél jobban tért foglal közöttünk az a bizonyos szellemi lázadás, mely Isten és hit nélkül akar boldogítani hitre berendezett lelkeket s minél inkább látjuk, nap-nap után tapasztaljuk ennek a természetfölöttiekben romboló anarchiának csúfos kudarcait, minél szíreńibb hangon csalogat a tisztá ész „felvilágosító” — hamis evangéliumával: annál szilárdabb

hittel, annál görcsösebb reménykedéssel, annál melegebben ragaszkodó szeretettel jövünk az oltárhoz, hogy erőt és vigasztalást a Krisztus keresztjéből merítsünk. Mert nem akarjuk, hogy munkánk robotnapszám legyen, hanem saját lelkünk s mások üdvén fáradozó isteni művészet.

Mielőtt belépünk az iskolába, előbb a kereszt iskolájába vágyódik lelkünk, hogy ebből a krisztusi iskolából hozzunk mérhetetlen kincseket a ránk bízott ifjú nemzedéknek. Mert érezzük, hogy a „tudomány felfuvalkodotta tesz, míg az Úr félelme: a bölcsesség kezdete.” Nem szégyeljük most piacra vinni, ünnepélyesen megvallani a világ előtt ezt a megalázódást. Mi az apostol szavai után igazodunk: „Ha valaki közületek bölcseséget kíván, kérjen az Úrtól, ki mindnyájunknak bőségben osztja azt.” Cseppet sem szégyenit meg minket a „felvilágosodott” világ arcatlan hányavetése, mely Isten nélkül akarja megoldani az Istennek régi szép gondolatait. Hiszen látjuk jól, hogy

azok az utak, melyek Istentől elvezetnek, félrevisznek az igazi művelődéstől és annál inkább a jellemes, becsületes mindennapi élettől. Minekünk ez az Istenbe helyezett bizalom nemcsak meghunyászkodás, nemcsak gyáva télelem, hanem erő és magasságokba emelkedő életfelfogás is egyszersmind. Nemcsak az értelmet akarjuk művelni, mert a tanulás — jellemalakítás nélkül nem sokkal több a libatömésnél. S mi nem kitérünk, telegyömösölt agyvelőket akarunk faragni, hanem harmonikusan kialakított jellemeket. Keressük Isten képmását az emberben s ezt akarjuk Isten hasonlósága szerint „az igazság valóságában és szentségében” — tehát természetfölötti művészettel megalkotni.

Ezért vagyunk mi most, a Veni Sancte alatt, imádságos hangulatban. Nem csupán arra utazunk, hogy elfogadható, kielégítő, vagy akármilyen fényes klasszifikációt adjunk év végén a statisztáknak, hanem abban fáradozunk, hogy Isten előtt mondassuk el a jól végzett művészi

TÁRCA.

Tusnádon.

I.

Szellők fuvalma halkán rezdül,
Az egen halvány fény dereng.
Távolból madár dala esendül
A fenyves rajta elmereng . . .

Zsong-bong valami lágy zsolozsma
Templomi ének hangja kél,
A szikla mintha oltár volna
S imádkoznék virág, levél . . .

II.

A szirt fölött megáll a hold.
Mezőn alátekint:
Alant a mélybe zeng a hullám
S odább suhan megint . . .

Alant a mélybe zugó haboknak
Fehér tajtekos árja
Megtépett lelkék symphoniáját
Zengi az éjszakába . . .

III.

A csillagok mintha kiégték volna
Az égnek gyásza olyan végtelen,
Lepke reá hull a szikla oromra
S elül a fenyvek zugó mélyében.

Lehunyt szemekkel állok itt az árnyban
Egy vágy, egy sejtés fogva tart, ölel
S eltölti lelkem titkon, édes lágvan.
Derengő hajnal rózsafényivel.

D. Dobay Olga.

Könyvek között.

A mai pedagógiai felfogás dogmaként hangoztatja, hogy a nevelő munkája csak úgy lehet célravezető, ha az egyén minél teljesebb és tökéletesebb megismerésen alapul. A tanulóhoz való hozzáférés azonban nem könnyű dolog

Akármilyen nyajasán, szeretetteljes és előzekeny módon közeledünk hozzá, bizonyos mértékig mindig tartózkodó marad. A maga természetes egyszerűségében csak ott mutatkozik, ahol nem erzi függő helyzetét, ahol szavait és tetteit nem ellenőrizheti senki, ahol szabadon nyilatkozhatik meg vágya, benyomása s mindaz a hatás, mely az őt környező világ szemleletéből fakad. Úgy szólva ellesett jelenségekből lehet összeállítani az egyes növények belső, érzelmi világának a képét, s így lehet megállapítani azt a közös lelket is, amelyet az évek folyása alatt valamely intézet pedagógiai munkája teremtett.

A megfigyelésre tág teret nyújtanak azok a könyvek, amelyek olvasmányképpen a tanuló ifjúság kezén forognak. Nyilvánvaló dolog, hogy az ifjúsági könyvtári könyvek mindenféle írásbeli megnyilatkozásra tiltott területet képeznek. Legalább a szabály és a jóízűt ezt paracsolja. Mégis a közkeveltségnek örvendő könyvek tele vannak megjegyzésekkel, névtelen szellemeskedéssel, amelyek az ifjúság felfogására, gondolkodására és érzelmi világára több oldalról vetnek világosságot. Az iskolai életnek ezen apró-

OBERBAUER A. UTÓDA

BUDAPEST, IV. VÁCI-UTCA 41.

„A legjobb hírnévnek örvendő és legregőbb egyházi szerek, ruhák, zászlok stb. gyára”
Arjegyék kivanatra ingyen és bérmentve.

munka után: „Ime Uram, a te girád tiz girát nyert”. A szellemi tökét, melyet nekem adtál, nem a jeggyel, nem a tekintéllyel pótoltam, nem átlagmunkát végeztem, hanem a művész lelkesedésével, izzó szeretetével és idealizmusával — szóval Krisztus-mintára dolgoztam.

Ezek a gondolatok kell, hogy eltöltsenek minket akár az elemi iskolába, akár a gimnázium falai közé lépünk ez új tanév kezdetén. Ezek vezéreljenek minket annak folyamán is. Hiszen ennek — az ideális gondolkodásnak érzetében és hirtokában nem tebenség vagy szellemi gyengeség mértéke szerint fogunk jelest adni vagy buktatni, hanem a tömegtanítás és tömegnevelés helyett egyéniségeket alkothatunk a legsilányabb tehetségekből is. A nevelés célja elvégre nem lehet egyeseknek a művelődéstől való elijesztése, hanem a gyengéknek is bevonása — szeretetteljes bánásmóddal — a több jéréval rendelkezők közé.

Erre a munkára, erre a nemes felfogásra esküszünk mi most is és erre kérjük imádságos lelkülettel a Mindenható segedelmét.

Biró Ferenc.

Aki oly ujságokat vagy más iratokat olvas, melyeket vallásellenes emberek irnak, saját lelkén követ el öngyilkosságot.

Stolz Albán.

ságai nemesek érdekesek, hanem tanulságosak is a pedagógusra nevezve.

Szemelgetünk belőlük.

Jósikának egyik regényében (Egy magyar család a forradalom alatt) van az a megjegyzés, hogy minden nökalandornak végdiszítmenye egy gyermek, vagy az olvasó. Ugyanebben a regényben van egy megkapó elmélkedés. „Aki azt hiszi, hogy minden Istentől jó, az szeretni fogja Istent. Aki azt hiszi, hogy minden, ami jó, nemes, előrevész a tökéletesedés pályáján, minden pedig, ami rossz és selejtes, megakasztja a haladást, az a saját érdekében becsületes leand.

Mindket megjegyzés alkalmas arra, hogy az ifjú olvasóban, akinek a ceruzája mindig kezénél van, különös figyelmet ébresszen. Az első meglepi. A szokatlan s nem épen izéles kifejezés az élet sivár valóságából több ismeretet előlegez, mint amennyire szükség volna, azért mintegy gondolkodóba esve s hirtelen nem kapván formát gondolatainak a kifejezésére, a jeltett mondat egyszerűen aláhúzza. Elég beszédes aláhúzás. A második megjegyzésnél már van mondanivalója. Ez helyes, ez a szakasz tetszik neki. A megkülönböztető elbírálás mindenestre jó érzésre vall. Az egész műnek az elolvasása pedig vegyes hatással volt rá. Jósika különben aligha képzelte olvasóközönsége közé a középsikolai ifjúságot.

Hát bizony sok igazság van a fiúk jegyzeteiben. Némelyeknek zokon esik, hogy egyes lapok a könyvből hiányzanak s ilyenkor türelmetlenül figyelmeztetik az intézetet, hogy tartsa rendben a könyveit, ha már megveszi a díjat értettük. Azt azonban egy sem teszi meg, hogy

EMLEK GOLGOTÁNKRÓL.

Irta: Kémenes Antal.

Azt olvastam valahol, hogy a szív a legjobb emlékkönyv, mert amit oda beír az emlékezet, onnan kitörlni nem lehet soha.

Gyermek valek még akkor, amikor Golgotánk — a Kíssomlyó oldaláról búcsuemlékül egy virágszálát hoztam magammal. Fülemben csengtek még jó ideig a szívből jövő szavak, melyek ama nevezetes nap szónoka ajkáról röppentek el: „Boldog az az ember, aki egy virágszálban is megláthatja Alkotója nagyságát!”

Az idő hogy eljárt, az egyik könyvemben kipréselt virágot a feledésnek adtam át; hasonló sorsra jutottak a jó páter szavai is. Jó magam meg, hogy az idő sebes szárnyán tova szállt, az „Alma Mater” karjaiba kerültem. A szabad kutatás helyén éreztem csak igazán, hogy az élet mennyire telve van rideg valósággal, s hogy „amit az egyik pillanat felmagasztal, a másik eldobja messzi tén”.

Az egyik napon egy tudományos felolvasó oltárt emel az Istenség eszméjének; a másikon egy tudós képű lerombolja azt. Így hát a legképtelenebb ellentétekkel találtam magamat. És ez egészen természetes is, mert hiszen az eszmék, az ideák anarkiájának korát éljük ma.

Megvallom, ebben a nyomasztó szellemi forgatagban, ahol a szép formába öltöztetett téstank könnyen megvesztegethetik a fület, elűzhetik az ész urat, az igazságot s feleségizhatják a fantáziát — a lomtárból előkerült búcsuemlemek, ama virágszál nyujtott vigaszt nekem. Jól emlékszem még, egy vasárnap délutáni órában egy szabad gondolkozó előadása után, amikor esendes otthonom magányába voltam vissza, került elő kedves emlékem. A szép külsőbe takart hamis ígék fulemben csengtek még, amikor emlékem önkéntelenül feltá-

masztotta a múltat, amely gyermeki örömmel, boldogsággal volt bearanyozva. A kis virágszál többek között emlékembe idézte a jó páter szavait is: „Boldog az az ember...”

A keneteljes szavak gondolkodóba ejtettek s hogy lelki szomjám kiélgithessem, mohon olvastam a lángelkű Prohászkat, ki gyermeki szeretettel esing a nagyszerű természetben, s csakhamar éreznem kellett, hogy a jégburok leolvadt lelkemről. Éreztem és meg voltam kétségkívül győződve arról, hogy ez az egyszerűnek látszó virágszál a XX. század gögös tudósának homlokára rásütötte a tudatlanság, a fejlődés tanára a végtelen tökéletlenség belyegét. — S mellán! mert nem a legnagyobb abszurdum lenne az, ha valaki megesküdne egy gyökér nélküli virág, avagy fundamentum nélküli ház létezésére?

Már pedig a XX. század álbölcse ezt hirdeti, amikor a virág stb. nemesítését a növények háziasítása útján fejtegeti, s nem képes no gyarazatot adni a csira mikéntjéről, amely a virág létezésének, életének principiuma. Ennél a kérdésnél tehát felmondja a szolgálatot tudósunk lángelméje.

Miként a költeményt költő, az órát pedig órásként, úgy a csirat, mely virágunknak életet adott, ok nélkül észszerűen elképzelné sem lehet, mert a természet örök törvénye szerint ok nélkül nincs okozat s mert igaza van a latin közmondásnak: „Ex nihilo nihil fit” — semmiből semmi lesz.

Ime! a kis virág kibeszéli Alkotója nagyságát s a tudós tudatlanságát — csak kérdezzük meg őt!

„Sic itur ad astra!” Nem ezt mondja-e a kis virág? Ad astra! Igen! mert „Coeli enarrant gloriam Dei!” avagy nem hirdeti-e a költő igazat:

— A természet örök könyvet forgatni ne szünjél, benne az Istennek kepe leírva vagyon. Ama kedves emlékem historiájának fonala

az ilyen könyvet a használatból való kidobás végett bemutassa a könyvtárosnak.

Grant kapitányról azt mondják, hogy kár az alsó osztályosoknak adni, nem való nekik, nem gyermeknek való. Az indokolást ilyen esetekben főlölegesnek tartják.

Néha megszólal az aggódo lelkiismeret s felemeli szavát a bejegyzések ellen, amelyek csak rongálják a könyveket. Csakhogy a mi emberünk ép abba a hibába esik, amelytől óvni akar, amikor a bejegyzések ellen bejegyzésekkel tiltakozik.

A tiszta, bensőséges vallásos érzésre is élénk világosságot vetnek ezek a ceruzajegyzetek. Vannak könyvek, amelyek egy szép mese keretében a kis fiúk szívét akarván meghódítani, nem fukarkodnak az Isten nevével sem, de az isteni Gondviselésről egészen más fogalmakat nyujtanak, mint a milyen a gondos vallásos nevelés folytán lelkébe iródott. Mert például az árvákról teljesen megfélemező Istent üem ismerik el. „A jó Isten senkiről sem fedlezkiz meg.”

Hoffmannak A megtért c. elbeszélése kedves kis olvasmány. Semmi sem mutatja jobban a jó olvasmány hatását, mint az itt talált jegyzetek. „Ebből megtanulhat mindenki Istent hinni. Akik átolvastak, látták az isteni viláosság hatását. A szenvedések iskolájában megtanul mindenki Istent hinni.” Hoffmann meséinek általános hatására vall, hogy a hátsó lapok sokszor áradozó magasztalásokkal vannak tele s a könyvek valósággal rongyokká foszlanak.

Vannak tanulók, kiket a mások példája lelkisít az olvasásra s hozzá is fognak, de az ide-

gesség, a türelmetlenség, a kitarás hiánya nemsokára felbeszakítja az olvasás munkáját. Ezt az eljárást az ilyen megjegyzés jellemzi legjobban: Szép, de nem olvastam el egészen. Más helyekről leri a végtelen unalom, az olvasástól való irtózás. Verne regényei eléggé kapósak, de vele is megesk a szörnyű lesajnálás: Nem ér semmit, buta lesz tőle az ember. (Utazás a holdba).

Az iskolában a tanárnak sokat kell foglalkoznia az egyes költő műfajok mibenlétének megértetésével. Az eredmény azonban sokszor nincs arányban a fáradsággal. Sokan nem értik meg, hogy pl. mi a mese, mi a regény lényege. A tanuló olvassa Czuczor meséit. Hazugságnak tartja az egészet, mert hát hogy lehet egy béka akkora, mint egy fa? Az angolok a zész a k i s a r k o n c. könyv szintén hazugság. Szóval az olvasó a maga korlátoltságában elvárja, hogy a mese is, a regény is igaz történet legyen. Hány magyar óra mehetett veszendőben az ilyen tanulónál!

A nagyobb fiuknál néha erős kritikai szellem mutatkozik. Greguss Agoston egy helyen azt mondja Ádámról, hogy ő egész ivadéka sorsát, a világtörténet egyes képeit a sátán rendezésében látja, aki a fejlődés minden vívmányát fellezgé bénítva, túlzásba csigázva, rosszra fordítja, hogy Ádámot kétségbe ejtse, önnön megsemmisítésére és az isteni teremtés meghusítására indítsa. Ilyen ördögi világitásban tárja föl Madách Imre műve az emberiség haladását. A kritikus olvasó e felfogással szemben Alexander Bernáthoz csatlakozik, aki Lucifert az emberi történetek jóhiszemű bemutatójának tekinti s az em-

tovább szövődött még. Most, hogy egyetemi éveimet elhagyta az idők végtelen oceanja, búcsút vettem a forrongó szellemi élet tüzhelyétől.

Íde s tova egy küzdelemmel teljes évtized tűnt tova azóta, hogy utóljára láttam Golgotánkat.

Emberi természetünkben rejlik, hogy újra fellelni óhajtunk a helyet, amelyhez gyermek boldogságunk fűződik s ahol a szépet és jót megtanultuk becsülni.

E vágytól üzelve viszontlattam én is szentföldünket. Magammal hoztam a múlt emléket, ama virágszálat is. Elhervadt ez már régen, de az emlékezet régi színpompájába varázsolta vissza.

Minden a régi itt, csak a siri csend szokatlan, amely uralja az annyi szent tradícióval és gyermek örömeikkel megszentelt helyet. Ez a mely csend a Kis- és Nagysomlyó gyászat jeleit. Mintha csak azt kérdeznék a nagy idők tanúi: „Hova lett a lelkes ifjú tabor, a kor nyíló virága”. S méltan, mert ez a tabor az ő gyermekei voltak, az ő keblén tanultak meg tiszta leget szíva szeretni a természetet s innen rajzóttak ki, mint munkás méhek, az életbe.

Szokatlan fájt érzéssel vettem búcsút a természet által Istennek emelt eme oltároktól. S mert megtanultam szeretni a virágot, emlékül ismét egy virágszálat vittem e kegyhelyről, ahol a hívő kebelben önkentelenül visszhangzik a sursum corda, fel a szívekkel! Ahol az Eg oly könnyen ölelkezhetik a Földdel, mert hiszen minden virág, minden fűszál a véges lenyit Alkotójához emeli fel. Ahol mintegy önkentelenül erzi és belátja az ember a költő szavainak örök igazságát: „Édes az élet a szellem világának, ha nem téveszti szem elől az útát, melyen a véges emberi elme a végtelen bölcseségű Alkotójához közeledhetik”. Kellemes, ha megvethetjük egy közönséges világnak anyagias gondjait. Gyönyör, ha felemelkedhetik az emberi magas-

latra és ha az élet legjobb perceit az örök igazságnak, végtelenségnek és örökkévalóságnak szemléletére szentelhetjük!

Vojkuj József emléke.

A „Közm.” 32-ik számának tárcája egy igen fontos és papi lelkiéletünk sajkája irányítóinak előttünk eddig ismeretlen vezérrel, — eucharisztikus csillagot mutatta, ismertette meg velünk.

Mikor a kedves emlékü ismertető közleményt olvastam, eszembe jutott dr. Walter Gyulának „Overberg Bernát élete és működéséről” a hittanárak II-ik tanfolyamán felolvasott nagyfotosszerű előadása, melyben a tudós főpap a régiségtárban lévő nagy paedagógus életét és nevelési rendszerét tárta elénk s mintegy panaszképp említi, hogy jelen korunk, elhalt paedagógusainak hatalmas fegyvere helyett az újjábbkori sallangos-pedagógiát műveli s megfeledkezik a XVII. század tudós nevelői rendszeréről.

Egy ilyen eucharisztikus, tudós, műveltlekű falusi papbácsit mutat be nekünk a gelencei plébános, kinek rövid élettörténete leírásánál alig szabad megállanunk, annál kevésbé azon dicséretes elhatározásnál, mely szerint eme Krisztus Szíve szerinti pap emlékének felújítása, megörökítése végett emléket kívánnak állítani, hogy az utókor lássa és olvassa az igaz lelki életet élő pap szellemének feltámasztását.

Csak az a nemzedék méltó a további életre, amely meg tudja becsülni nagyjai emlékét; csak az a pap tud lelkesedni Krisztus iránti szeretetben, aki a lelki nemesek életét követve, azok emlékének feltámasztásában minden erejével hozzájárulva a nemes cél kivételét előmozdítja.

Magam részéről nem tudom eléggé helyeselni ama lelkes társaság elhatározását és nemes

szándékát különösen azért, mert annyi neves falusi papnak emléke mult el az emberi gyengeség szülte éjjeli homályban, akik úgy az eucharistia, mint a valódi lelkipásztori buzgóság és tanítás terén Isten előtt ismert, de az emberektől elfeledett nagy emlékeket hagytak a falusi plébániák lomtarában anélkül, hogy az utókor felkutatná azokat; és épen az ilyen kutató elmék nemes intencióját szent lelkesedéssel kell felkarolnunk és támogatnunk. Nem szabad az eucharistia kincsét véka alá rejtenuünk, régyogo példának kell kiállítani Sion ormara, hadd lássuk Szentatyánkat megelőző falusi pap életéből a „mindent megújítani Krisztusban” dogmaszerű jelmondatát.

Tömörüljök paptestvéreim a zászló körül s emeljünk egyemeleket az eucharisztikus papnak, ki rég megelőzött minket, akinek lelke, hisszük, Jezussal van, de emléke felújítva maradjon mi velünk a gelencei kerítés falai között, szelleme pedig lebegjen előttünk az örökklampa fényében.

Az ünnepély előkészítését bizzuk a buzgó rendezőkre s az emlékhöz járuljunk filléreinkkel, melyhez én is felajánlok 10 koronát.

Lőrincz Sándor,
plébános.

INNEN-ONNAN.

Alapítványos tanulók. Mintegy kétszázra tehető azon kérések száma, amelyeket evenként a szegény szülők az erd. r. kath. Status Igazgatótanácsához benyújtanak, gyermekük számára alapítványt esedezve. A mai nagy-igényű viszonyok közt alig jár olyan tanuló a közepiskolába, akinek a szülői meg ne éreznek a taníttatás és nevelítés roppant költségeit. Ahol pedig nagy a család, ott szinte elviselhetetlen teherként nehezdednek a családó vallaira az iskoláztatás gondjai.

beriseg történeti fejlődésében, illetve Ádám küzdelmeiben a kiváló nagy egyéniségnek a küzdelmet látja a nép javára szolgáló eszmékért. Elmélkedésre, gondolkodó képességre vall a kényes kérdésben való iyetlen eligazodás. Ez pedig nem mondható elszigetelt jelenségnek. Olykor talpraesetten mutatnak rá a mű hibáira, különösen regényes elbeszélésekben, hol a hosszas dalmas leírások tényleg farszók még a hivatásos olvasókra nevez is. A tekintélyes szem-beszállanak, ha kell. Greguss a társadalmi fensőségéről szólva, azt mondja, hogy a magyar nemzet társadalmi fensőségét egy nagy hiba fenyegeti: az, hogy kevesen vagyunk s ennek egyedüli gyógyoszerét a szaporodásban látja. A szaporodás közvetett útja a más fajbeliek beolvasztása. Erre azt jegyzik meg: Aki elhagyja a saját nemzetét és más nemzethez csatlakozik, az gazember és áruló.

Érdekes a megtígyelése annak is, hogy amit a diák tanult az iskolában, milyen móhon igyekszik érvényesíteni, mihielyt módja van rá. Különösen az alsóbb osztályosok szeretik a latin és német tudományukat fitogtatni egy egy mondatban, amelynek a hibája aztán éles polemiaát von maga után.

A stílusérzék fejlődésére vall, hogy megkorrigálják az író t. fordítót, pl. szokván lenni = szokott lenni, leend = lesz, regula = fegyelem, strázsált = szolgált, a gonosz szirt ki lesz kerülve = kerültek, nagyon angolosan néz ki (bizonyára az ablakon!) stb. Tehát magyarosítanak, mert ehhez nemcsak a stílusérzékük van meg, hanem a kellő tanultságuk is.

Megnyugtató dolog, hogy drasztikus vagy

erkölestelen bejegyzés nem fordul elő a könyvekben. Ilyenféle egy helyen volt beírva eszupán, de itt is a betűvetés fogatékossága valami kocsislegénynek vall a kezére. Annál több az aláhúzás és a felkiáltó jel az olyan helyeken, ahol az író fantáziája is erősen hajlik az erotikum felé.

Vegyes népességű iskolákban nagy gondot ad a nevelőnek úgy vezetni a különböző vallású és nemzetiségű tanulókat, hogy közöttük sem vallási, sem nemzetiségi szempontból társalkodás, nagyobb mérvű összekoecanás elő ne forduljon. A könyvekben ilyesminek ritkán van nyoma. De amikor Graecának a szabadságharéról írott munkáját olvassak s képekkel is illusztrálva látják az oláhok rémes tetteit, már szenvedélyesen működik a ceruza. Egész részletek vannak aláhúzva s két szóba fullad bele a háborgó hazafias indulatok egész áradata: barom mőc! Amikor pedig egy Verne-regényben esztétikai gyönyörtől áthatva áradozik egy Braun, Weinberger, Grünfeld, Klein, Nuszbaum, hogy micsoda nagyszerű olvasmány, gonosz célzással írja a nevek után egy névtelen: No, ezek alighanem r. katolikusok. Egyébként nem bántják egymást, ami ha előfordulna az életben, látható nyoma volna bizonyára a könyvekben is.

De nemcsak az ifj. könyvtár könyvei nyujtanak teret titkos irodalmi tevékenységre, hanem azok a könyvek is, amelyek a kölesönkönyvtárból, mint tankönyvek vannak forgalomban. Ezek az iskolai benyomások igazi tárházai.

A ravasz Odysseus bolyongásai közben eltéved a nagyobb diák gondolata s mikor így maga elé képzeli az érettségi vizsgát, boldognak

érez magát, mert akkor minden szabad lesz, akkor még a színházba is szabad lesz elmenni. E szabadságerzetnek gyönyörködötő hatása alatt aztán elviheti az ördög a görög nyelvnek minden aorisztusát és rendhagyó ígét.

Egyik-másik könyvnek Vécsek c. rovata alatt a professzori elmesseg röpké kilobbanásai vannak összegyűjtve. Ezeknek nagy része igazán nem való az iskolába, mint afféle error temerarius, mely a dolgokat nem megvilágosítja, hanem profanizálja s esetleg visszatetszest szül a komolyabb tanulóknál.

Általában véve meg lehet állapítani, hogy nálunk a tanulók között nincs felekezeti, sem nemzetiségi torzsalkodás. Nemesak az iskolában fennek meg bekésen egymással a különböző vallású és nemzetiségi tanulók, hanem az iskolán kívül is. Ez a könyvbe való bejegyzéseknek megnyugtató tanúsága. Erkölcsi szempontból sem esnek kifogás alá, sőt jóleső érzéssel tölti el az embert, mikor látja, hogy a gyermek tiszta, üde lelkivilága, hogy védekezik némely helyen a betű mérge ellen, amikor vagy kijavítja a hibás kifejezést, vagy nem diakkézbe valónak nyilvánítja a könyvet. E tekintetben a diák észrevétele figyelemzetető jel lehet könyvtáros tanárnak, hogy minden alkalmat felhasználjon a tanulók kezébe adott olvasnivalók értékének megismerésére, amit csak úgy lehet elérni, ha az igazgatók a könyvtárak kezelőit évről-évre nem változtatják, hanem inkább megválogatják. A tanárnak, aki az ifjúsági könyvtárt kezeli, igen fontos munkaköre van, amelyet alig méltányoltak eddig eléggé.

Az igazgatótanács a rendelkezése alatt álló alapítványi helyek betöltését két feltételhez köti, elsősorban a jeles iskolai bizonyítványhoz, aztán a szülők szegénységéhez. Jeles iskolai bizonyítvány és szegény szülő pedig sokkal több van, mint amennyi alapítványi hely évről-évre megüresedik. Alapos megfontolást igényel tehát, hogy a megüresedett hely kivel töltsék be.

Érdeklődünk, amennyire módunkban állott a most alapítványt kapott gimnáziumi tanulók iránt s a mennyiben az alapítványosítás pedagógiai jelentőségű, — néhány megjegyzést teszünk rá.

Mindenesetre feltűnő, hogy nagyszámú olyanok kaptak alapítványt, akiknek csak általános jó a bizonyítványa és nem jeles. Továbbá sokan kaptak alapítványt az első osztályra. Hogyha e két esetben családi alapítványról van szó, természetesen meg kell hajolni az alapítványt levő rendelkezései előtt. Más esetekre vonatkozólag talán szabad lesz néhány tapasztalati ténylet hivatkozni.

Az Értesítők tanúsága szerint az I. osztályosoknak oly gyenge bizonyítványaik vannak, hogy a lakusok előtt is egyszerre nyilvánvalóvá lesz, hogy ezek aligha érdemeket már az alapítványra. Nem is lehet az elemi iskolai bizonyítványra sokat alapítani. Az elemi iskolai kitűnő bizonyítványnak ritka esetekben van a gimnáziumokban folytatása.

De hogy állunk általában az alapítványos tanulókkal? Ezeknek a folyamodványára többek közt azt is rávezetik, hogy tanulmányi hanyatlás v. rossz magaviselet esetén az alapítványt könnyen elveszthetik. A Status gimnáziumai közül Csikszeredában 50 alapítványos közül 21-nek van egynél több elégséggel bíró bizonyítványa, Marosvásárhelyt 23-ból 5-nek, Kolozsvárt 56-ból 21-nek, Kezdivásárhelyt 32-ből 10-nek, Székelyudvarhelyt 46-ból 19-nek, Gyulafehérvárt 17-ből 5-nek, tehát összesen 197 tanuló közül 81 mutat föl nagyfokú tanulmányi hanyatlást. Közük olyan is van, akinek a valástánból elégséges az osztályzata.

Kérdjük, hogy érdemek-e ezek az alapítványra? Ilyen meghalálthatatlan jövedelmekre csak igen szegény s igen kiváló tanulók érdemek. Furcsán is fest, hogyha a fennebbi statisztika mellett éveken át alapítvány nélkül maradnak szegény, de jeles tanulók, szegény székely napszámosok vagy tanítók gyermekei.

Az iskolában a tanárnak méltányos igazsággal kell eljárnia, mivel egy eléggé meg nem fontolt büntetés vagy másfajta eljárás örökké bántó töviset hagyhat a gyermek lelkében. Vajon nem ilyen bántó tövis lesz-e az, ha látja a diák, hogy a kiváló előmenetelnek, a nagy szorgalomnak nincs meg a maga értéke s azt még a magunk körében sem becsüljük meg, mert ime az elégséges bizonyítvány a jelessel szemben nagy előnyben részesül? És vajjon hány tanulmányi hanyatlásnak lesz ez az érzés az alapja?

Sic leve, sic parvum est, animam quod subruit ac reficit.

*

Az ifjúság érdemsorozata. E fejezet alatt az iskolai Értesítők közlik a tanulók érdemjegyeit, azt az eredményt, előmenetelt, melyet az iskolai év folyamán az egyes tárgyakból elérték és tanúsítottak.

Az osztályozás nem minden osztályban egyöntetű. Feltűnő, hogy a földrajz és a számtan jegyei mennyire le vannak fokozva például a latin mellett. Ez semmiesetre sem azt bizonyítja, hogy a földrajzból vagy a számtanból az átlagos eredmény alatta van a latinnak, ha

nem körülbelül arra vezethető vissza, hogy a tanárok esetleg elfogultan, túlzott mértékkel állapították meg az eredményt s nem voltak tekintettel a többi tárgyakból való előmenetel elbírálásának módjára és mértékére.

Csak néhány példát említtünk. Kezdivásárhelyt az I. osztályban a földrajzból 10-nek van elégtelen osztályzata, a latinból ellenben 7-nek. Senki sem tagadhatja, hogy az I. osztályban a földrajz a legkönnyebb tárgyak egyike, a latin pedig a legnehezebb. Mégis amott a földrajzból 4 jeles érdemjegy van, a latinból 8.

Hasonló aránytalan osztályozást látunk az említett tárgyakban a székelyudvarhelyi gimnáziumnál is. Itt különben a természetrajztudás is a földrajzhoz hasonló elbírálásban részesül. A csikszeredai gimnáziumban a latinból az I. osztályban 29% jeles, a földrajzból 20%. A IV. osztályban a latinból 32,4% a bukottak száma.

Nem áll arányban a többi tárgyakkal az osztályozás a földrajzhoz a brassói gimnáziumban sem. A számtanból ugyanevak Brassóban és Székelyudvarhelyt látunk túlságos szigorúsággal megállapított eredményt.

Nem kicsinyeskedés, amikor rámutatunk erre a jelenségre. Tapasztaltuk már, hogy némelyik diák panaszkodik, hogy a latinból felannyi tanulással is jobb eredményt ért el, mint a földrajzból. Vagyis bármennyire tanuljon és tudjon a földrajzból, nem kaphat belőle jeles osztályzatot. Az ambiciózus diákok ez az indokolatlan szigorúság joggal keseríti el. Meg kell hallgatni néha a lazadozó diákok is, neki is lehet lelelkben gyökerező igazsága.

Az osztályozás alkalmával, amikor jóról és jelesről van szó, inkább kedvezni kellene a diáknak, természetesen a többi tárgyakhoz viszonyítva. A túlszigorúság ártalmas, a túlkövetelés pedig rendszerint más tárgyak rovására megy.

*

Szemelvények a gyulafehérvári városi iparos és kereskedő tanonciskola mult tanévi állapotáról kiadott jelentésből:

Az 1883. évi XXXVIII. t.-c. minden népiszkolára, tehát az iparos tanonciskolára nézve is felügyelő bizottság szervezését követeli meg, melynek teendőit az iparos tanonciskolai szabályzat 65.—73. §-ai s a kereskedő tanonciskolai szabályzat 53.—61. §-ai szabják meg. Nálunk a bizottság szervezéséből hiányzanak az iparos tagok (66. §), az ipartestület által kiküldendő két tag (61. §), nincs a bizottságnak alelnöke, gondnoka (69. §), nem tart kéthavonként gyűléseket és nem kezeli az iskola gazdasági ügyeit. (71. §) Ez utóbbi azért baj, mert sem a bizottság, sem az iskola nem tudja soha, hogy mit költethet állandó felszerelésekre s ezért a felszerelés is hiányos.

Az ipartestületnek az iskola meglátogatására kiküldött tagjai közül az iskolát senki sem látogatta meg, pedig ezzel a mulasztással járó büntetés az ipartörvény értelmében 200 koronáig terjedhet.

A kereskedők és iparosok közül sokan nem ügyelnek fel arra, hogy a tanoncok pontosan megfeleljenek iskolai kötelezettségüknek. Sok m ű h e l y b ű l é s ü z l e t b ű l a t a n o n c o k a t s e t e m p l o m b a, s e v a l l á s o k t a t á s r a n e m b o c s á t j á k. Pedig e kötelezettség elmulasztása 40 koronától 400 koronáig terjedő büntetéssel jár.

Műhelyeink közül nem mindenik volt a lefolyt évben mentes a nemzetköziségtől s ezzel a vallásgyűlölettel, a durva, trágár beszédekkel.

A tanoncokat, ha vasárnap délután kijuthattak a szabadba, esetleg a kocsmába, kocszalasukból és esetleg részegeskedésükből, semmi hatalom vagy büntetés nem tudta őket a d. u. 5 órákor kezdődő vallásoktatásra vinni. Innen van, hogy a tanulók meg a r. katolikusokkal is rendetlenül és csekély számban jártak el a vallásitanításra, holott ezeknek a vallásitanítást a tanoncotthon kellemetességeivel s nem egyszer ingyenes uzsonnával költötték össze.

A tanításban lényegesen hátráltató körülmény volt a folytonosan növekedő iskolamulasztás. Az igazgatótanács óramulasztásokat az igazgató bejelenti, de ennek dacára sines a főnököknek semmi büntetésük. A hatóság az ipartörvény megsabta büntetést (40 koronától 400 koronáig) nevelésügyi összege redukálja. (50 fillértől 4—5 koronáig).

E siralmas panaszt tovább is lehetne folytatni, de tán ez is elég annak a végtelen indolenciának a bizonyítására, amely a legjobban jellemzi városunk szőbenforgó polgárságát és a hatóságot. Ezeket az állapotokat segíteni kell, nehogy paródiája legyünk minden kulturális haladásnak s nevelésnek ömagunk előtt.

— **Személyi hír.** Részvétel tudatjuk, hogy Fábrián Sándor pápai praefátus, nagyprépost gyengélkedése miatt gyógykezelést és pihenést végezt néhány hétre Budapestre utazott.

— **Személyzeti.** Kegyelmes püspök urunk dr. Kőrödy Péter kanonok, egyházmegyei tanfelügyelőt a helybeli irtalmas nének intézete igazgatójává, Biró Ferenc székese gyházi kaplánt Mádéfalvára plébánosnak, Gergő Simon marosvásárhelyi kaplánt Szentlélekre, Takó Albert etedi lelkeszt Nagyernyére, Felcsér Miklós gy. remetei s. lelkeszt Csikdelnére lelkészeknek, Jakubek István dr. marosvásárhelyi kaplánt a gyulafehérvári Irg. Nővérek leányiskolája h. igazgatójának és marosportusi lelkésznek, Székely János torjai s. lelkeszt gyulafehérvári székese gyházi kaplannak, Barabás Márton újmisést gyóremetei, Bogá István újmisést csikszentdomokosi, Ujlaki János újmisést és Roska Jenő végzett theologust marosvásárhelyi és Wéger Lajos újmisést odolai s. lelkészeknek kinevezte. Ifj. Kovács Lajos csikszentdomokosi s. lelkeszt gyógykezelés céljából három hónapra szabadságot.

— **Az Emke-jubileum** szept. 8-adi háladó istentiszteletét a kolozsvári Mátyástéri főtemplomban távollevő püspök urunk felkérésére és helyetteseként Fetsér Antal felszentelt püspök s nagyváradi püspökhelyettes fogja megtartani, aki e célból szept. 7-én este érkezik Kolozsvárra, hol Hirschler kanonok-plébános vendége lesz.

— **Házasság.** Barts Gizella és Buják Domokos fogim. tanár tudatják, hogy f. év aug. 15-én Budapesten házasságot kötöttek. — A kedves új házaspárnak tartós és zavartalan boldogságot kívánunk.

— **Beiratások.** A szatmári irtalmas nővérek gyulafehérvári püspöki nevelő és tanintézetében a beiratások szeptember hó 1., 2., 4. és 5. napján tartatnak d. e. 8—12-ig, d. u. 2—5 ig. 1., 2. és 4-én csak helybeli róm. kath. tanulók iratnak be, 5-én lesz a helybeli más vallásúak és a vidékiek beírása. 6-án d. e. 10 órákor lesznek a javító- és a főlvételi (különbözeti) vizsgálatok. 7-én 8 órákor a „Veni

Sancte", utána az iskolai szabályok felolvasása. Őn kezdődik a rendes előadás.

— **Az Uránia-előadások.** (Gyulafehérvár, aug. 29.) Több reményt fűztünk az első nagy címhez, a kozmogoniához. Nem a színlapon ékeskedő dícséretet biztattak, mert azok nem keresztény főből származtak. Azt sem vártuk, hogy az előadás szigorúan tudományos lesz. De ha már hiányoznak egy előadásból a tudományos érvek, akkor nem szabad — érvek nélkül — perdöntő, súlyos kijelentéseket elejteni, mert ezeken a képzett fő mosolyog, a képzetlen pedig könnyen megtevelődik. Király Pal ur előadása pedig minden stílusátalaga ellenére is — csak ilyen volt. Fureskának találtuk az „átmeneti emberpárt” is. Honnan szedik elő az efféle alakokat? Az Uránia nem a tévedésbe ringatások mozija, hanem tudományos színház kellene hogy legyen. Ha keresztény felfogást nem követ, legalább kövessen szolid, becsületes, tudományos nyomatok. Az a benyomásunk, hogy ez az előadás a maga tarkabarka mozi-kepeivel s a közben elejtett, tudománytalan és megokolatlan kijelentésekkel cseppet sem áll a telvilagosultnak nevezett XX. század szolgálatában. Ahelyett, hogy a tudományt népszerűvé tenné, rontja keresztény felfogásunkat és diszkreditálja az igazi tudományosságot. Ennyi talán elég lesz róla bírálatal azoknak, akik az előadás minden kijelentését készpénznek vették s tudományos extázisban forgatták szemüket az átmeneti alakokkal esalódsít játszó Haeckel Ernő neve hallatára.

— **A városi árvaházban** megüresedett helyeket közelebből be fogják tölteni. A gyamok árvájuk fólvétele ügyében Novák Ferenc kir. tanácsos, polgármesterhez szept. 4-ig beadhatják a kérésüket.

— **Az iparos és kereskedő tanonciskolában** a Balla István elhalálozásával és Páter János dr. eltávozásával megüresedett tanítói állásokra a felügyelő bizottság aug. 28-iki ülésén Bihary Bela és Király Gáspár tanárokat választották meg.

— **Lelki gyakorlatok** Medgyesen. Az erdélyi Ferencrendiek derek provinciálisai a gondjaira bizott szerzetes tartomány tagjai részére nyolc napi szentgyakorlatot rendeztek. Az exercitium vezetésére sikerült megnyerni Jeromos, budapesti ferencrendi atyát, aki alkalmas exhortációival és konferenciáival behoznyította, hogy képzett lelkevezető és rátermettségével mindenben elárulta, hogy P. Antalnak méltó munkatársa az Úr szőlőjében. A lelki gyakorlaton részt vett husz felszentelt pap, tizenhat filozófiai papnövendék és néhány laikus vendég.

— **Az Emke koszorúja** Orban Balázs sírján. Az Emke titkára a következő sorok közlésére kért föl: Az Emke f. évi szeptember 8-án Kolozsvárt tartja negyedszázados jubiláris közgyűlést kapcsolatosan az országos közművelődési kongresszussal. Ezen örömmünnepp napján koszorút tétet halála jeléül mindazon elhunytak sírjára, akik az egyesület megalapításában fáradoztak, vagy nagyobb alapítványokat tettek. Így koszorút küld a Br. Orban Balázs sírjára is. E koszorút a jubiláris ünnep napján d. u. 4 órakor fogják a Szejkén levő sírbojtban a koporsóra tenni, egy kis ünnepély keretében, melyen a székely dalkör is közreműködik. Ez ünnepélyes aktsura már most felhívjuk a nagyérdemű közönség figyelmét.

— **Fényes elégtétel a megrágalmazott papnak.** A hivatalos „papfalók” ismét felsültek. Egyik rágalmozó hadjárata, mely a közelmúltban nagy port vert föl, teljesen befagyott. A temesvári ügyészség meghozta határozatát Lam-

berg Dezső temesvári katolikus segédlelkész ügyében, kit azzal rágalmozta meg, hogy fiatal iskolásleányok ellen erkölcselen merényletet követett el. A rendőrség a szociáldemokraták részéről terjesztett rágalmozak alapján annak idején felügyelet alá is helyezte a papot, akinek ártatlanságáról és a vádak rosszhiszeműségéről azonban csakhamar kénytelen volt meggyőződni. Lambert most teljesen rehabilitálta az ügyészség, mert kiderült, hogy a leányokat kitanították, (hogy kik, azt könnyű kitalálni), hogy így ismét antiklerikális hajzát indithassanak. Lambertet a megyéspüspök a napokban Temesvárról Szegedre helyezte segédlelkésszi minőségben. A rehabilitált lelkész már elköltözött új államshelyére.

— **A Csikmegyei Községi és Körjegyzők Egyesülete** évi rendes közgyűlését f. hó 22-én tartotta Csikszeredán, amelyen a megye jegyzői majdnem teljes számban megjelentek, úgyszintén a megye és város tisztviselői karának s a város és vidék intelligenciájának számos tagja. Az országos jegyzői egyesületet U s z k a y Bálint elnök, J a s z b e r é n y i Miklós főjegyző, B a k o Andras, B r ü l l e r János, E l e k e s Nándor, K a l o t a i Viktor, K a s s a i Imre és dr. K o n c z János képviselte. P a l f y András elnök indítványára G y a l o k a y Sándor főispánt, F e j e r Sándor alispánt és S z á s z Lajos főjegyzőt küldöttség hivat meg a közgyűlésre. Az elnöki megnyitó elhangzása után U s z k a y Bálint hazafias és nemzeti szellemben való munkálkodásra buzdította a megye jegyzői karát. Az előadók a jegyzőkatalányának egyöntetű szabályozása, a lakáspénznek a nyugdíjba való beszámítása, a közigazgatási és adóvégrehajtói állások szervezése, a k o r e s m á k n a k v a s á r - é s ü n n e p n a p o k o n v a l ó b e z á r á s a s a segédjegyzői állások gyorsabb szervezése iránt terjesztett elő indokolt javaslatokat, illetve feliratokat, amelyeket a közgyűlés elfogadott. A belügyminiszterhez kért intézések a jegyzők közjogi helyzetének, felgyelni ügyének és fizetésének rendezése iránt. Közgyűlés után társasbéd volt, amelyen az első felköszöntőt G y a l o k a y Sándor mondotta a királyra.

— **A marosvásárhelyi méhészeti tanfolyamról.** Az erdélyrészi székelyföldi miniszteri kirendeltség f. hó 2-től 19-edikével bezárólag Marosvásárhelyen méhészeti tanfolyamot rendezett papok és tanítók részére, mely tanfolyam, eltekintve attól, hogy az idén már a második volt, úgy anyagilag, mint erkölcsileg az eddig tartott összes tanfolyamok között a legjobban sikerült. A tanfolyam hallgatói a deléltti órákban nagy figyelemmel hallgatták F o r g á c h Lajos méhészeti szaktanáer érdekesítő előadásait, melyekben a tudós tanár negyven éven át szerzett tapasztalatait tárta fiatal hallgatói elé. A delutáni órákban V a d János méhészmester mutogatta meg a méhekkel való bánásmódot és a kaptárkészítés mestersegére tanította a tanfolyam résztvevőit. Örömmel mondhatjuk el mindnyájan, hogy az a két hét és egy néhány nap nem vesztet kárba. Sokat tanultunk és örömmel. Mindnyájan azzal az elhatározással távoztunk, hogy az itt szerzett tudást saját, különösen a gondjainkra bizott székely népünk hasznára fogjuk fordítani. Köszönet ez igazán tanulságos és hasznos tanfolyamért mindazoknak, kik ezt nekünk szereztek, elsősorban az erdélyrészi székelyföldi miniszteri kirendeltségnek.

— **Nem lesz székelyföldi gyorsvonat.** A székely körvasutón át közlekedő gyorsvonatok hova-tovább legúdaszerű kődbe vesznek. A minden menetrendváltozás előtt felszínre kerül, de annak közzétételével megérkezik a cáfolat

is. Megnyugtathatjuk a közönséget: októberre sem lesz gyorsvonat. Egyszerűen nem lesz, mert a Brassó—sepsiszentgyörgyi vonal átépítése a megkötött szerződés dacára nem történt meg — s egyelőre meg sem is történik. — Tehát Brassó felé jó ideig nem közlekedünk gyorsvonaton, pedig, hogy erre különösen a kereskedő világnak szüksége volna, — kétségtelen.

— **Fakereskedelem a Székelyföldön.** A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamra jelentése szerint a Székelyföldön a fakereskedelem élénk volt a múlt évben is, sőt a körvasut mentén Deva és Gyergyószentmiklós között meglepően fellendült. Világot vet erre a forgalomra az a körülmény is, hogy a kerület három megyéjében tavaly 1.591.159 korona értékű tőfát adtak el az erdőbirtokosok. Első helyen áll e tekintetben Csikmegye, hol 1.247.296 korona volt a tőfáért kifizetett ár. Udvarhelymegyében 237.548 koronát és Háromszék megyében 106.315 koronát tett ki az erdővásár. Marostordamegyében a Maros folyó felső vidéken levő erdősegek tömege is eladásra került. Itt a szásztrógeni tutajkereskedő társulat egyedül közel 10.000.000 korona értékű erdőt adott el. Kevesebb volt jó dolguk azonban a kisebb és főképp a tölgyfa értékesítésével foglalkozó kereskedőknek. Ezek panaszkodnak az árú nehéz értékesítése miatt. Különös sérelmük, hogy a bükkfalpa teljesen háttarba szorította a tölgy talpát, a mit immár nem képesek értékesíteni. Szerencsétlenségnek mondják az államvasutnak a bükkfalpára egy céggel kötött szerződést, a mi az ezen üzlettaggal foglalkozókat megkárosította és tönkre tette. Nagy a panasz az erdőlopásból élő verseny miatt is. A lopott árut potom áron adja el és megkárosítják a helyi fogyasztó piac számára dolgozó kiskereskedőt.

— **Állatok itatása vasuton.** A Kuria legutóbb elvi határozatként kimondotta, hogy az 1888. VII. törvények végrehajtására vonatkozó 1900/88. sz. földművelésügyi min. rend. 85. § a szerint a vasut a szállításon átvett serteseket minden 24 órában megítatni tartozik, ennek elmulasztása tehát a vetkes gondatlanságot megállapítja, mely alól a forgalom nagysága, gyorsasága, vagy tévedés nem mentesítheti. Ennek következményeiért a vasut teljes kártérítést tartozik, noha az árú átvételé (Üz. szab. 90. § a.)

— **Pöstyén-fürdő** nyárutóján és ősszel nyújtja a legkellemesebb tartózkodást. Ilyenkor az időjárás rendszerint kiválóan kedvező és amikor más fürdőhelyek már kapuzársnál tartanak, akkor Pöstyénben még mindig élénk, kellemes fürdőélet uralkodik. Jelentékeny mértékben van ilyenkor képviselve a külföldi felkelő közönsége is, mely előszeretettel keresi fel Pöstyént utókurára, mintán itt a fürdőközönség nagy számára való tekintettel a vendégek jólérzése és szórakozása iránt minden időben a egymagobbmő gondoskodás történik.

— **Az aradi borbélykongresszus.** Az e hó 22-én megtartott fodrász- és borbélykongresszusnak Varjasi Lajos Arad város polgármestere, Ottenberg Tivadar a kereskedelmi és iparkamra elnöke és Steigerwald Alajos az aradi ipartestület elnöke voltak a védnökei. Gróf Tisza István, akadályoztatása miatt nem fogadta el a védnökséget. A kongresszus felirt az ipartörvény módosítása iránt, megalkotta az országos egyesületet, kimondja, többek között, hogy eltörli a sok kellemetlenséget okozó bérletrendszert s hogy megszünteti a vendégeknek vasárnaponként a náznál való kiszolgálását.

— **A magyar kivándorlók csökkenése.** A nagyobb hajótársaságok most megjelent kimutatásaiban kitűnik az a tény, hogy a Magyarországra való visszavándorlás emelkedett. F.

évi januártól júniusig — az előző év hasonló időszakához képest — 130.000 személlyel kevesebb vándorolt ki Amerikába és 50.000 re több jött onnan ide vissza.

— **Drágább lesz a sör.** A cukor, a kávé, a liszt után most ismét kilátásunk van egy drágulásra, még pedig a sör drágulására. A komlótermés ugyanis — az idén nem sikerült és a komló ára az elmúlt évhez képest 20 százalékkal magasabb. El lehetünk tehát készülni rá, hogy a sörkartel meg fogja ragadni az alkalmat a sör drágítására.

— **Egyházi szónoklat — esperanto nyelven.** Antwerpenből jeleltük: A hetedik esperantokongresszuson rendkívül sok katolikus vész részt, a kik számára tegnap külön istentiszteletet tartottak. Az istentiszteletnek az esperanto nyelven tartott predikáció volt a külön érdekessége. Ennek meghallgatására több száz más vallású érdeklődő is megjelent a templomban. Ez volt egyébként az első esperanto nyelven tartott szónoklat. A nagymise után tartották meg a híres antwerpeni Boldogasszony körmenetet, a melyen közel százezer ember vett részt.

— **A pellagra tanulmányozása.** Louis W. Sambor, az alomkóráság átvitelé módjának első felfedezője, aki a pellagra nevű betegség járványtani felderítését tűzte ki tanulmányútja céljául, jelenleg Budapesten időzik. Újában egy negytagú tudós társaság — angolok és spanyolok — kíséri. Az eddigi tanulmányozás nevezetes eredményként megemlítést érdemel, hogy Sambor és társai a pellagra okzóját a Simuljum nevű igen kicsiny darázslegyefajt ismerték fel. A társaságot Erdélyben a magyar kormány megbízásából Hollaender Hugó dr. közegészségügyi felügyelő fogja vezetni.

— **Felhívás.** S ó t h y Gyula lelkülagazgató szíves megbízásából és a „Közművelődés” ellenőrzése mellett adományt gyűjtők a volt növendékektől a papnöveldei kápolna új gyertyatartóira. Kérem alázattal a volt növendékeket és másokat is, kegyeskedjenek filléreikkel hozzájárulni. F o d o r Nándor, káplán, Aranyos torda.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

Mély tisztelettel és igaz örömmel jelentjük előfizetőinknek, olvasóinknak s általában az egészséges magyar közszellem minden őszinte hívének, hogy szeptemberre kelve, az *Élet* és *Zászlónk* mellé fog társulni az eddig Győrben megjelent *Nagyasszonyunk* c. leánylap és a Budapestben megjelent *Kis Pajtás* c. heti gyermeklap. Ugyancsak szeptember 1-én kész lesz és a megrendelőinknek postára adható a *Zászlónk Diáknaptára*.

Av *Élet* képes heti folyóirat, a művelt magyar családok lapja. Minden számában sok művészi és időszzerű illusztrációt hoz. Bátran és híven küzd a keresztény magyarság tisztá ideáljaiért és egészséges haladásáért. Megjelenik minden vasárnap. Előfizetési ára egész évre 20 korona, félévre 10 korona, negyedévre 5 kor.

A *Zászlónk* most üli tíz éves jubileumát. A magyar iskolai diákságnak ezt a dédelgetett barátját bővebben ismertetni fölsőleges. Megjelenik minden hó 15-én, július és aug. kivételével. Előfizetési ára egész évre 2 korona.

A *Nagyasszonyunk* is szeptember 1-én jelenik meg és várja az ő régi ismerőseinek és új jóakaróinak megrendelését. Az életerős, vidám, házas, tiszta, fehérlelkű modern magyar leányoknak legkedvesebb lapja. Megjelenik min-

den hó 1-én, július és aug. hó kivételével. Előfizetési ára egész évre 4 korona.

Mosolygós arccal, csillogó szemekkel kopogtat be minden család ajtaján, ahol kicsinyek vannak, a *Kis Pajtás*, a 8—10 éves fiúknak és leányoknak kedvence, gazdagon illusztrált lapja. Megjelenik minden héten. Előfizetési ára egész évre 8 korona, félévre 4 korona.

A *Zászlónk Diáknaptára* minden magyar diák nélkülözhetetlen zsebkönyve, valóságos kincses tásolya, amelyhez fogható e nembem magyar könyvpiacra még eddig nem jelent meg. Rengeteg anyagát 256 o dalon, könnyen hordozható zs bkönyv alakjában nyújtja az ifjúságnak. Boltt ára díszes vaszonkötésben, csinos címlappal 1 K. 50 fillér, a *Zászlónk* előfizetőinek csak 1 K., bérmentes küldéssel 1 K. 10 f.

Bizunk benne, hogy a katolicizmus mely ségeiben rejli mérhetetlen kultur-erők érvényesítését szolgáló organumaink szíves fogadtatásra és partolásra fognak találni mindazok részéről, akik érzik, hogy a lélek legfőbb aspirációnak szolgálata az egyetlen lehetséges kultúra, amely előre és nem hátra visz bennünket.

Támogassuk szívvel-lélekkel, vagyis tollal és pénzünkkel az egyházme-gyénk érdekeit szolgáló ezen egyet-len lapunkat.

AZ EMKE MŰLTJA.

(Folytatás.)

Az egyesület közgazdasági vállalkozásaiból külön elbírálás alá esik az Emke ipari és hitelügyi kettős akciója, melyek közül az elsőnél jelszava, hogy az erdélyi felvidék mind nemzeti, mind pedig közgazdasági tekintetből a mezőgazda Alfölddel szemben iparos országrészé alakíttassék át, a másodiknál pedig, hogy a politikai unió közgazdaságilag is Budapest és az anyaállam pénzügyi köreinek hitelerejével támogatassék, mert a külföldre támaszkodó nemzetiségi pénzügyekkel s a Romániával közgazdasági uniót kereső memorandistákkal szemben egyedül csak ez lehet a helyes és a sikeres megoldás. Ennek megfelelőleg az Emke, melynek létrejötte egybeesett a romániai vámháború kitörésével és így az évszázados erdélyi piac elvesztésével, igyekezett országos felhívásokkal, Kolozsvárt, Budapesten és Sepsiszentgyörgyön nagyszabású erdélyi iparkiallítások rendezésével, megrendelések közvetítésével s katonai kincstári szállítások elvállalásával pártatlanul az erdélyi magyar, székely, szász és román iparon segíteni, minek eredménye a már jeleztük 1,245.557 K 83 f összegből 952.503 K 28 f-nek az erdélyi részbe alkalmi behozatala a mellett, hogy elvitte az erdélyi ipar a pécsi orsz. és brüsszeli nemzetközi kiállításra is oly medret ásott neki, mely kivált a legfontosabb szövőipar terén a gyárvállalatok bővítésére és új üzemek beállítására vezetett. Azután az iparfejlesztés és iparpártolás állandó módjaival igyekezett hatni, 70.656 K 70 f-rel mozdítva elő 52 ipari és keresk. szakiskolánál a szakoktatást s a Kovács Sándor nagyenyedi mérnök alapítványával együtt egy 261.638 K 24 f-es állandó iparpártolási alapot teremtve meg, mely a mondott célra mint cselekvő vagyon működik örök időken át, sőt ki van mondva ez alapok megfelelő tovább-növelése. Az ipari propaganda állandósítására hozta létre az Emke 1900. jún 17-én az Erdélyi

lyi iparpártoló szövetséget, melynek külön működése 1906 márc. 11-én a Magyar Védő-Egyesület—Tulipán szövetség erdélyrészi osztálya és kolozsvári fiókja létrejövetelével által fölsőlegessé vált, miután ennek elnökségében ugys részt vett az Emke elnöksége is. Az iparpártolás egyik konkrét példája az Emke gyűjtő s ennek nyomán a többi Emke- és mas iparcikk ama felkarolása, melynek célja szigorú ellenőrzés mellett a fogyasztóközösségre nevez a honi ipari védőjegy megnagyított biztosítékát adni s minek eredménye, hogy csupán az Emke által felkarolt 12 iparcikk után 4 millió K behozatalt szorított ki amellelt, hogy az Emke a maga jutalékát egyes gyárvállalatokra szubvenciónál nagyreszt vissza is adta. — A hitelyget illetőleg tudni kell, a mit mar letelejen is érintettünk, hogy az erdélyi szász nagy pénzintézetek, valamint a legnagyobb román pénzintézet, a nagy-szebeni Albina már 48, illetve 15 évvel alakult az Emke előtt, s ezért az egyesület már az 1885. aug. 31-iki első rendes tisztválasztó közgyűlésből egy Erdélyi földhitelintézet alakítása eszmejevel kezdte az életet. Azonban bár az összes erdélyi magyar orsz. képviselők, főispánok stb. általán az ügy élen, illetékes pénzügyi köröknek az ily nagyszabású alapításhoz feltétlenül szükséges hozzájárulás hiányán és ennek következtében a kir. kormány kényszerű elzárkózásán, bár tekintélyes külföldi penzcsoport jött a kezdemény istápolására, az ügy természeténél fogva megbukott. Azért az Emke, különösen az Albina s annak politizáló leány intézményei ellenében önzetlenül, saját tagjai társadalmi erejével és a maga segítségével önálló alakulatokat is hoz létre, de főleg a budapesti nagy jelzálogintézeteket igyekszik kezdetől megnyerni, melyek alapján ma, az Orsz. közp. hitelszövetkezet munkáját is betevéve, egészen ma az erdélyi hitelek kepe, mint negyedszázad előtt, nagyrészt az uzsora karmai közt nyögő állapot vala. Önálló alakulat, az Emke vezető egyeneitől és az egyesület erkölcsi és anyagi támogatásával létrehozva, 1891. máj. 31-től az Erdélyrészi magyar jelzálog hitelbank r.-t.; 1894-től a Pesti magyar kereskedelmi bank fiókja gyanánt az Erdélyi bank s részben külön a kolozsvári Mezőgazdasági bank és takp. r. t. is: míg az egyesület fáradozásainak eredménye mindjárt 1888. őszetől a budapesti Magyar jelzálog hitelbank kolozsvári képviselőségének felállítására, mely később egy sepsiszentgyörgyi, székelyföldi kirendeltséggel is bővült, míg újabb és újabb kormány és mas előterjesztéseivel foly be arra, hogy a Magyar földhitelintézet, a Kis-birtokosok orsz. földhitelintézete stb. Erdélyben külön, s a helyi viszonyokhoz alkalmazkodó akció kezdjenek. A hitelszövetkezetek kérdését az ide vonatkozó 1898: 23. t. c. létrejötte előtt másfél évtizeddel propagálta s mindezeket, mind pedig a vidéki magyar takarékpénztárakat betéteivel támogatja. Így történt, hogy az erdélyi részben az Emke megalakulása óta a budapesti expozitúrákon és képviselőkön kívül 1 önálló magyar jelzálogintézet, 104 magyar takp. s 361 magyar hitelszövetkezet alakult, szemben az Albina 87 apró román takarékpénztárával és a szászok 22 újabb pénzintézetével, melyek hitelügyi képe jelenleg a következő:

Magyarkézen: Részvénytőke 31,376.306 K. Betét 160,277.592 K, Váltótárca 161,338.703 K, Jelzálogkölesön 64,219.841 K. Román kézen: Részvénytőke 13,757.167 K. Betét 58,182.471 K. Váltótárca 62,384.462 K. Jelzálogkölesön 25,701.762 K. Szász kézen: Részvénytőke 9,720.940 K. Betét 91,117.598 K, Váltótárca 23,131.454 K. Jelzálogkölesön 103,471.461 K. A magyar részvénytőke, betét és váltótárca

tehát messze felülmúlja a szászokot és románokét, a magyar jelzálogos kölcsön is kétszer és felszer mulja felül a románokét, míg így lát-szólag csak 62,06%-a a szászokénak. Amde megszűnik a látszat, ha hozzávesszük, hogy csupán 11 budapesti pénzintézet (Magyar jelzáloghitelbank, Magyar földhitelintézet, Osztrák-Magyar bank, Kisbirtokosok orsz. földhitelinté-zete, Pesti hazai takp. stb.) 82,350,972 kor. jelzáloghitellel van külön érdekelve ez idő szer-int az erdélyi részben, minek alapján az összes többi hitel 17,397,560 K.-val mulja felül a szászokot és románokét együtt véve, a mihez hozzáveendő, hogy a fenti kimutatásban az Albina anyaaállambeli üzletei is benne vannak s ennek összes 10,546,769 K. jelzálogkölcsönét egyedül a Magyar jelzáloghitel bank erdélyi 20,563,400 K. jelzálog és 16,000,000 K. kom-munális kölcsöne messze túlhaladja. A baj ott van, hogy a gombamódra szaporodó apró román takp.-ak, a miket mindig politikai ese-mények, kiegyezés, hármasszövetség, oroszosz-trák-magyar háború lehetősége, memorandum-per, komité-feloszlása, stb. — tehát a nemzet megerősödése — hoznak létre, népükkel vá-lóságos uzsorát üznek, belső szervezetükben és vezetésükben egészségtelenek, ami az erdélyi román takp. akban elébb-utóbb válságra fog ve-zetni s nem vigasztaló az, hogy a szegény román népet teszik tönkre, mert ez a politikai iz-gatásra aztán annál megközelíthetőbb lesz. Itt tennivalója van, a mire az Emke már számta-lanszor rámutatott, a törvényhozásnak, mint az 1883: 25. t. e. alapján a közigazgatásnak egy arant.

Sz. 625—1911. végreh.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. c. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a budapesti V. ker. kir. járásbíró-ságnak 1911. évi Sp. III. 241/3. számú vég-zése következtében Dr. Barta Imre budapesti ügyvéd által képviselt Barta József budapesti

cég javára gyulafehérvári lakosellen 697 K. s jár. erejéig 1911. évi július hó 12-én foganatosít-tott kielégítési végrehajtás utján le- és felülfog-lalt és 760 kor. becsült következő ingóságok, u. m.: irodai butorok, 1 íróegép, a mely ingók „Jost” r. társ. 686 kor., Friedmann Ernő 150 kor., Dr. Moskovitz Emil 130 kor., Dr. Jakobi József 45 kor., Dr. Kontz Adolf 17 kor. 60 fill., kolozsvári ügyvédi kamara 130 kor., Dr. Dániel Bela 39 kor., Urszeleszku Antal s. t. 834 kor., Grill Karoly 301 kor. 84 f. s jár. kielégítésére is nyilvános árverésen eladtnak.

Mely árverésnek a gyulafehérvári kir. járás-bírótság 1911. évi V. 581/2. számú végzése folytán 697 kor. tökégyetelés, ennek 1910. évi március hó 1. napjától járó 5% kamatai, 1/3% váltódíj és eddig összesen 76 kor. 36 fillérben bíróilag már megállapított költségek erejéig, al-peresnek Gyulafehérvárott Szentmihály utca 1. sz. a. levő lakásán leendő eszközökre 1911. évi szeptember hó 4-ik napjának délutáni 5 óraja határidőül kitétik s ahhoz a venni szándé-kozők ezennel oly megjegyzéssel hívatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. c. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsárán alul is el fognak adni.

Amennyiben az előírtakban megjelölt ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t. c. 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltek.

Gyulafehérvárt, 1911. évi aug. hó 10-én.
Szentmihályossy, kir. bír. végrehajtó.

PÁLYÁZAT.

A csikaptlocai róm. kath. elemi nép-iskolánál ujjonnan szervezett IV. férfita-nítói állásra pályázatot hirdetek.

Javadalmazása: A Szentpéteregyház-megye pénztárából havi előleges részle-tekben: 1) 1400 korona alapfizetés, 2) 120 korona fületmény, 3) 24 korona fuvar- és napiilletmény, 4) 20 korona irodaátalány, 5) 200 korona lakáspénz.

Kötelességei: 1) Az iskolaszék által

kijelölendő osztályok vezetése, 2) a kán-tortanítót a kántori teendőikben szükség esetén díjtalanul kisegíteni, 3) a növen-dékek teltombba vezetése és azokra való felügyelet.

Pályázati határidő: szeptember 10.

Csikaptlocán (Csikmegye), 1911. aug. hó 21.

Márkos Endre,
lelkész, isk. elnök.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Kapnikbánya. Mult számba későn jött, most már nagyon késő.

Gyergyószentmiklós. Ah, nem kellett volna any-nyira szíveve vennie, mert azt úgyse hiszi el senki. Nyári hír volt, ennyi az egész.

Tusnád. Szívesen és örömmel.
Többeknek. Köszönjük. Jövőre.

FLEISCHER JÁNOS

(Keresztény katolikus cég)

egyházi ruha és reverenda-szabó
PÉCS, Ferencik-utca 9.

Évek hosszú gyakorlata képeit a legjobb szabási, minőségű és finoman kidolgozott reve-rendák és címádák, papi civil öltönyök előállítására.

Üzletemet első sorban

Egyházi ruhák

készítésére rendeztem be. **Mindennemű egy-házi ruhák:** casulák, pluvialek, velumok, bal-daciumok, minisztráns ruhák, zászlók, lobogók, karingek, álbák, kehelyruhák stb. készítenek.

Nem kell sem Budapestre, sem Bécsbe menni. Üzletem **versenyképes** minden pesti vagy bécsi céggel úgy **szabászat**, mint **ár** és **minőség** tekintetében. Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák javítása olcsón és jól eszközölnék.

! **Költségvetés, árjegyzék ingyen.** !
— Személyesen is megjelenek — !

! Erdély egyik régi megbízható keresztény cége. !

KELETI.

szőlőbitokos és nagyborkereskedés
SZÁSZSEBES, Szebenmegye.

Miseborul és házi fo-gyasztásra ajánlja zama-tos, kristálytisza erdélyi asztali és csemegeborait. :-

Tessék boraim kiválósága felől próbarendelés által meggyőződni.

Árak szászsebesi pincéből után-vétellel — jó információ esetén — 1—3 havi hitellel elszállítva ér-tendők vevő hordójában, vagy sa-ját hordómban, amely nyolc héten belül teljesen jó álla-potban, bérmentve vissza-küldendő.

Borárjegyzék:

1910. erdélyi asztali fehér bor X	52
1910. erdélymarosmenti fi-nomvegyes	54
1909. erdélyi asztali fehér bor ..	56
1903. finom erdélyi asztali bor ..	60
1902. fehér pecsenyebor . . .	64
1908-9. muskátály	legfimo-mabb ..100
.. som (furmint)	cseme- .. 90
.. burgundi vörös	gefaj-borok .. 80

Megrendelésnél szivesked-jenek e lapra hivatkozni.

Sürgőnyczim:
KELETI, SZÁSZSEBES.

Posta, táviró, távbeszélő,
vasutállomás helyben. :-

Jól felfogott anyagi érdeke

határozottan megköveteli, hogy hirdessen a **MAGYAR FÜRDŐKALAUZ**-ban. Ez a pompás diszmű, mely ma már nélkülözhetet-len, 1912. január elsején **közgygyzőileg igazolt negyvenezér példányban ingyen** lesz széjjelküldve és megkapja az ország valamennyi orvos, fogorvos, ügyvéd, gyógyszerész, szálloda, étterem, kávéház, sza-natorium, fürdő és nyaralótelep, egyesületek, olvasó és társaskörök, azonkívül egész éven át elhelyeztetik a **vasuti és hajófül-kékben**, várótermekben, étkező és háló-koecikban.

A nagyközönség **milliói** olvassák egész éven át ezt a gyönyörű munkát, érthető te-hát, hogy hirdetési rovata eredményt, illetve felülmul minden más reklámot.

Hirdetési áraink feltűnően jutányosok,

Irjon még ma ingyenes tájékoztatóért!!

MAGYAR FÜRDŐKALAUZ kiadóhivatala,
Budapest, VI., Eötvös-utca 30.

HAZAI IPAR!

ALAPITTATOTT 1770.

Andrásófszky Efraim

műharangöntő Kolozsvárt, Kossuth L.-u. 36. sz.

Ajanlja a főtisztelendő minden felekezetheli magas papság, egyházközség és tkts. gondnokságok figyelmébe Erdélyben legnagyobb

harangöntődjét.

Elvállalja minden fajta harang öntését vagy repedt harangok újraöntését és azok becszerelését. Ajanlja továbbá az általa feltalált s a birodalom mindkét feleében kir. szabadalommal kitüntetett vaskoronás felszerelését felelőség mellett. Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít.

Költségvetéseket kívánatra hérmelve küldök azonnal.

Tisztelettel **Andrásófszky Efraim.**

Magyar Breviárium.

Egyházi zsolozsmák a Bold. Szűz, az apostolok, vértanúk, hitvallók és szüzek ünnepére és a halottak emlékére.

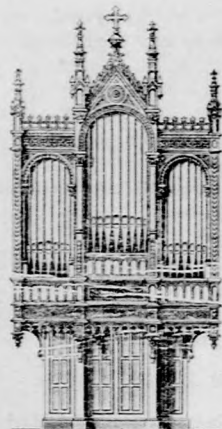
A szent zsolozsma az Egyháznak legidősebb és legfőbb szentek szerettek s melyet semmiféle költészet felülmulni nem tudott. Tizenhét évszázad óta a szent zsolozsmában találták szentjeink legfőbb örömeiket és sok szent mondja, hogy a zsolozsma végzésekor az angyalok is velünk imádkoznak, mivel ez a Kath. Egyház hivatalos, köteles imádsága kezdet óta. E lélekemelő himnuszok, szent beszédek és értelmezések magyar nyelven most jelennek meg.

Megrendelhető 5 koronáért „A Kereszt” kiadóhivatalában Budapest. :: III. Nád-utca 1. szám. ::

15

BODA JOZSEF

ORGONA ÉS HARMONIUM ÉPÍTŐ CSIKTAPLOCÁN.

Van szerencsém a főtiszt. papság és a m. t. egyháztanács szíves tudomására hozni, miszerint

orgona és harmonium építő műhelyemet

teljesen újonnan rendeztem be, minek utánna módomban áll a legnagyobb szabásu orgona építését is elvállalni. Bárminemű javításokat és átalakításokat jutányos árban, pontosan eszközölök.

A nagyérdemű közönség partfogását kéri, kiváló tisztelettel Boda József, orgona és harmonium-építő Csiktaplocán.

ALAPÍTVÁ 1898.

ALAPÍTVÁ 1898.

Valóban jó és szépen égő —

templom olaj,

finom olajból, üveg, tömjén, füstölőszén az egyh. szabv. megfelelő

méhviaszgyertya

:: kapható a legjutányosabban ::

Dokupil Lajos
viaszgyertya gyárosnál —
Nagylévárdon, (Pozsonym.)

Árain: olaj 1 K 20 f, olajból 2 K 50 f, üveg 2 K, tömjén 2 K 40 f-től 3 K 20 f-ig kgr.-kint.